

Richard Bienert, předseda vlády a ministr vnitra, Dr. Jindřich Kamenický, ministr dopravy a techniky, JUDr. Josef Kalfus, ministr financí, Dr. Jan Krejčí, ministr spravedlnosti.

SÚA Praha. Pražské povstání, inv. j. 36. Orig. — Též K. Bartošek, Pražské povstání 1945, Praha 1960, fotokopie. Též Pražská květnová revoluce 1945, Praha 1946, str. 51.

[252]

1945, 4. květen. Bratislava. — Z článku „Pravdy“ o poslání, úkolech a organizační struktuře jednotného revolučního odborového hnutí.¹

...²

Už v Banskej Bystrici a neskôršie v Košiciach položili sme niektoré základné smernice pre tieto organizácie. Predovšetkým budú to jednotné odborové organizácie na podklade nestraničkom a s členstvom dobrovoľným bez ohľadu na národnosť a vierovyznanie. Týmto bezpríkladne splňuje sa odveká túžba pracujúcich ľudí po jednote odborového hnutia a otvára sa pre nich netušená perspektíva účasti na výstavbe nového a spravodlivého hospodárskeho a sociálneho poriadku.

Nejdeme nadväzovať ani na odborové organizácie za býv. Československa a tým menej na tzv. záujmové združenia, ktoré sú nášmu triedne uvedomenému robotníctvu úplne cudzie a odporné. Chceme dať našim novým odborovým organizáciám náplň, akú si vývoj sociálneho pokroku vyžaduje. Budú to organizácie vo formách solídne, obsahom seriózne, v podstate konštruktívne a duchom revolučné.

Tak isto chceme pretvoriť a pretvárame aj závodné výbory ako jedny z najdôležitejších nástrojov konsolidácie a výstavby nového života a súčasne aj ochrany záujmov robotníctva a úradníctva v závodoch, podnikoch a úradoch. Ani tu nevystačíme s predpismi zákona o závodných výboroch, ktoré sú v mnohom prežitá a chceme vybaviť závodné výbory takou právomocou, akú si nový vzťah robotníctva k závodom vyžaduje. Opierame sa tu o rezolúciu, ktorá vyšla z konferencie závodných výborov, konanej za povstania v Podbrezovej v októbri r. 1944.³

S otázkou závodných výborov, ich právomocou a funkciou budeme sa ešte bližšie zaoberať a chystáme tiež v najbližších dňoch schôdzku členov závodných výborov, na ktorej chceme tieto problémy objasniť.

Je dôležité, aby závody, podniky a úrady, kde ešte niet nového závodného výboru, urýchlene prišli k voľbe tohto eminentného orgánu robotníctva a úradníctva. Odborové organizácie budú povolané usmerňovať a napomáhať prácu závodných výborov a naopak, závodné výbory so svojimi poznatkami a skúsenosťami budú obohacovať a podnecovať odborové organizácie v ich pôsobení.

Pravda, poslanie robotníckej triedy v týchto svojich orgánoch dnes bude podstatne iné, než to bolo v minulosti. Robotníctvo a úradníctvo nemôže sa obmedzovať len na svoje triedne záujmy, ale bude mať na zreteli záujmy celonárodné, veď na základe svojej účasti na štátnej moci je spoluzodpovedné za osud národa. Teraz je prvoradou úlohou dať výrobu do behu,

¹ Autorem článku byl odborový pracovník Ferdinand Dvořák. V dopise adresovaném ÚV KSS oznamuje Ústřední sekretariát Ústredia odborových sväzov Slovenska dne 24. 4. 1945, že „příchodom súdr. Ferd. Dvořáka ako poverenika ÚOSS sa utvoril Ústredný sekretariát odborových sväzov Slovenska v Bratislave. Bude sa starať o prípravné práce pre založenie jednotlivých odborových sväzov a likvidovaním bývalých záujmových združení, zriaďovaním závodných výborov napomáhať konsolidácii hospodárskej a sociálnej.“ (AÚV KSS Bratislava.)

² Vynechána prvá časť článku, hodnotiaci vývoj odborového hnutí v predmnichovskej republike.

³ Viz dokument čís. 80.

organizovať prácu, či v závodoch, či v úradoch, spravovať národný majetok a byť predvojom konsolidačného procesu na všetkých úsekoch národného života.

Chceme vytvoriť silné a samostatné odborové sväzy, ktoré budú spojené spoločným ústredným vedením. Zakladáme tieto sväzy: 1. Sväz štátnych a verejných zamestnancov, 2. Sväz dopravných zamestnancov, 3. Sväz súkromných zamestnancov, 4. Sväz zamestnancov kovorobného priemyslu, 5. Sväz zamestnancov drevopriemyslu, 6. Sväz baníkov, 7. Sväz stavebných zamestnancov, 8. Sväz chemických, sklárskych a keramických zamestnancov, 9. Sväz textilných zamestnancov, 10. Sväz potravinárskych zamestnancov, 11. Sväz zamestnancov kožiarskeho priemyslu, 12. Sväz pôdohospodárskych a lesných zamestnancov, 13. Sväz grafických zamestnancov.

V rámci týchto sväzov bude členstvo, prináležajúce určitému pracovnému odvetviu (bez ohľadu na to, či ide o robotníka alebo inžiniera, či ide o zriadenca alebo úradníka), rozvrstvené na odbory a v rámci týchto odborov môžu byť utvorené ešte sekcie a to všetko s vlastnými miestnymi a ústrednými orgánmi. V budovaní týchto sväzov (ktorých vecné obvody a kategórie povolania z nedostatku miesta uverejníme osve), budeme postupovať zdola nahor, t. j. najprv založíme závodné odb. organizácie a miestne skupiny jednotlivých sväzov, ktoré si zvolia svoje miestne výbory a delegáti týchto potom (na sjazde) zvolia si svoje ústr. orgány. Zásadou bude: jeden závod — jedna organizácia a nie tak, ako to bolo v minulosti, že v jednom závode bolo zastúpených viac robotníckych a okrem toho aj úradníckych organizácií.

Pokiaľ ide o právomoc odb. organizácií citujem posledný odsek XIV. odseku programu vlády Národného frontu Čechov a Slovákov: „Odborové organizácie a závodné výbory budú právoplatnými zástupcami zamestnancov pred súkromnými podnikateľmi i pred verejnými úradmi vo všetkých otázkach mzdovej, pracovnej a sociálnej politiky.“

Bude teda záležieť na robotníctve a úradníctve, ako pochopí ďalekosiahly význam týchto svojich slobodných orgánov a ako sa zapojí do ich budovania, aby tieto organizácie sa stali nositeľkami sociálneho pokroku a pripravily pracujúcej triede a tým aj celému národu lepší zajtrajšok.

Pravda, 6. 5. 1945, čís. 62, „O poslání a úlohách nových odborových organizací“.

[253]

1945, 5. květen. Košice. — Komentář ústředního orgánu KSS „Pravdy“ k memorandu Ukrajinské národní rady v Prešově o národnostních požadavcích Ukrajinců, žijících na Slovensku.¹

Ukrajinská národní rada v Prešově, představitelka nášho ukrajinského obyvatelstva vypracovala a predložila Slovenskej národnej rade memorandum, v smysle ktorého možno uspo-

¹ V hnutí ukrajinského obyvatelstva, ktoré bolo nesené v hlavných smerech oprávnenými požiadavky, se projevily zpočátku i nacionalistické odstředivé tendence, reprezentované zejména částí Ukrajinské národní rady. Tyto skutečnosti byly kritizovány již na jedné z prvních pracovních porad ÚV KSS — 6. 3. 1945 — kdy jeden z členů UNR, komunista Roháč-Ilkiv přiznal, že v Ukrajinské národní radě i v materiálu připraveném k vytištění se ozývají hlasy po změně hranic mezi Československem a Sovětským svazem s cílem připojení velké oblasti východního Slovenska k Zakarpatské Ukrajině (heslo „od Popradu po Tisu“) a požadavek zvláštního zastoupení UNR k moskevským poradám o vládě Národní fronty Čechů a Slováků. Později UNR vystupovala na ochranu „práv“ všech Ukrajinců, včetně utečenců z SSSR a Polska. Na druhé straně možno konstatovat na Slovensku existenci šovinistických nálad směřujících proti spravedlivým národnostním a kulturním požadavkům Ukrajinců.

O ukrajinské otázce jednala i konference funkcionářů KSS v Košicích 8. 4. 1945. Z referátu politického tajemníka KSS Friše vyplývá, jaké byly hlavní úkoly strany při řešení této otázky na počátku národní a demokratické revoluce. E. Friš tehdy řekl: „Jedna věc musí být jasná: hnutí mezi Ukrajinci je progresivní a slo-